

Карпенко Олександр Миколайович,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
капітан поліції

ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Формування правової соціальної держави в Україні, реалізація та захист прав і свобод громадян можливе лише за умови забезпечення верховенства закону та права, суворого дотримання основних прав людини, ефективної протидії злочинам та злочинцям. Головним завданням державної влади, зокрема виконавчої влади, в демократичному суспільстві - це забезпечення прав і свобод громадян.

Посилаючись на ст. 3 Конституції України, яка наголошує, що: "Людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні як найвища соціальна цінність. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість держави.[6] Держава несе відповідальність за свою діяльність. Основною відповідальністю держави є твердження про захист прав та свобод людини", необхідно визнати, що досягнення високого рівня дисципліни та законності неможливе без правопорушної поведінки громадян, поліпшення якості та ефективності роботи правоохоронних органів.

Застосування вогнепальної зброї, як виняткового засобу, можливе лише спеціалізованими суб'єктами. Про крайність такого вказує наступне:

- 1) наслідки застосування вогнепальної зброї порівняно з наслідками всіх інших заходів найсуворіші;
- 2) підстави для використання зброї визначені в Законі детально та вичерпне [1].

Міжнародні дослідження показують, що працівники поліції все частіше стикаються з тяжкими злочинами, пов'язаними з стріляниною. Тому вогнепальна зброя є одним з ефективних засобів боротьби з злочинністю, що дозволяє значно захистити права людини, інтереси суспільства та держави. Значення використання зброї особливо посилюється в сучасних умовах, коли спостерігається стійка тенденція збільшення числа насильницьких злочинів, скоєних з використанням вогнепальної зброї, збільшення кількості випадків агресивної протидії працівникам правоохоронних органів та ін. Основними міжнародними інструментами, що регулюють широке коло правоохоронних органів, є "Кодекс поведінки працівників правоохоронних органів" та його європейська аналогія "Декларація про поліцію", прийнята Парламентською Асамблеєю Ради Європи у 1979 році. У контексті цих нормативних актів

особливе місце займає юридичні питання щодо використання персоналом правоохоронних органів стандартної вогнепальної зброї. Вони зобов'язують правоохоронні органи застосовувати силу лише у разі надзвичайної необхідності та за наявності законних підстав збільшення: переконання – фізична сила – спеціальні засоби – вогнепальна зброя. Національне законодавство у більшості країн обмежує застосування сили працівниками правоохоронних органів відповідно до принципу пропорційності [2]. Таким чином, стаття 46 Закону України "Про національну поліцію" зазначає, що використання вогнепальної зброї є найважчим заходом примусу. Ті ж положення містять більшість законодавчих актів інших держав, що регламентують діяльність поліції [3].

На ефективність стрілянини поліції безпосередньо впливає на багато суб'єктивних та об'єктивних чинників. У разі реальної небезпеки дії поліції буде визначатися рівнем його професійної підготовки та здатністю керувати своїм психічним станом у екстремальних ситуаціях. Негативні емоційні стани (страх, ступор, шок тощо) суттєво впливають на точність навіть автоматичних рухів. Ізраїльські спеціалісти наголошують, що лише 25% поліцейських в реальному бою використовують практичні навички та алгоритми дій, що приймаються під час тренувань та навчання [2].

Ефективна підготовка патрульних поліцейських є особливо важливою для поводження зі зброєю при виконанні поставлених перед ними завдань, впевнені та чіткі дії яких не повинні викликати сумнівів щодо їх легітимності та правильності. Щоб досягти якісного нового рівня роботи, необхідно підвищити професійну підготовку, а також її складову частину – вогневу підготовку. Для працівників поліції її ефективність є особливо важливою для забезпечення громадської безпеки громадян. Гарант життя та здоров'я поліцейського при стрільбі з злочинцем - це швидкість і майстерність у поводженні з зброєю. З цього випливає, що особливості, які необхідно враховувати при підготовці працівників поліції, є:

- стрілянина на випередження, без ретельного прицілювання, за обмежений час;
- стрілянина на коротких і надкоротких дистанціях;
- стрілянина в русі, зі зміною позицій і через укритті;
- стрілянина на тлі збивають і відволікаючих фізичних і психологічних факторів;
- стрілянина в умовах обмеженої видимості [4; 5].

На нашу думку, існує потреба в початкових основах поводження з зброєю, щоб "запозичити" з рекомендацій щодо підготовки спортивної стрільби. І це безпосередньо питання, які стосуються: культури поведінки зі зброєю; формування хвата, утримання зброї; прицілювання і робота зі спуском; вибір стійки для стрільби; - вибір точки прицілювання [5].

Використання вогнепальної зброї призводить до високого рівня психологічної травми персоналу поліції. Дослідження показують, що до 90%

працівників поліції, які брали участь у вогневому контакті та 70% працівників поліції, які застрелили підозрюваного, залишили службу протягом п'яти років. Підрозділ, який брав участь у інциденті в супроводі потерпілих, може втратити до 20% персоналу через порушення душевної адаптації. Це пов'язано з патогенним впливом надзвичайних стресових факторів та травматичними наслідками застосування зброї. Поліцейські психологи називають психологічну травму, що виникає внаслідок застосування зброї з фатальними наслідками "посттравматичної травми" (далі ПТСР). При високій інтенсивності впливу це призводить до розвитку ПТСР, депресії, суїцидальних тенденцій тощо. Так, серед поліцейських в Санта-Ана (Каліфорнія, США), які використовували зброю для протидії злочинцям, 86% мали симптоми ПТСР [2].

Отже підсумовуючи викладене, слід зазначити, що після використання поліцейської зброї існує потреба в комплексі надзвичайних спеціальних заходів психологічного, медичного та фармакологічного характеру для усунення негативних наслідків.

1. Димон І.В. Застосування вогнепальної зброї як крайнього заходу адміністративного припинення. // Наше право. / 2014. № 6. с. 28-33
2. Логачев М. Г. Правові та психологічні аспекти застосування зброї персоналом поліції. // Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. матеріалів I міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 трав. 2016 р. // Харків: ХНУВС, 2016. с. 175
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Курс стрільб із стрілецької зброї для рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України: затв. наказом МВС України від 26.04.2019 № 334. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS267.html
5. Жилина М. Я. Методика тренировки стрелка-спортсмена. // М.: ДОСААФ, 1986. 104 с.
6. Конституція України: закони України № 2222-IV від 08.12.2004, № 2952-VI від 01.02.2011, № 586-VII від 19.09.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>